



РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ФАРМАЦЕУТСКА КОМОРА
The Pharmaceutical Chamber of Serbia

Овај програм је (делимично) помогнут
донацијом од стране Merck Sharp & Dohme доо,
Омладинских бригада 90а/1400, 11070 Нови Београд („MSD“).



СВЕ ШТО ТРЕБА ЗНАТИ О ХПВ

ПИТАЈ МЕ
ЗА ХПВ!

У овој брошури добићете информације о томе шта је ХПВ и како да заштите своје дете или себе од болести до којих ХПВ инфекција може довести.

ШТА ЈЕ ХПВ?

Хумани папилома вирус (ХПВ) је веома чест вирус. Идентификовано је преко 200 различитих ХПВ типова који могу довести до инфекције коже или слузокоже код мушкараца и жена. У већини случајева ХПВ инфекција пролази спонтано, међутим одређени типови ХПВ могу изазвати појаву гениталних брадавица (кондилома) или довести до развоја карцинома, попут карцинома грлића материце, ануса, вулве, вагине, пениса...

КАКО СЕ ПРЕНОСИ ХПВ?

ХПВ се преноси директним контактом са кожом/слузокожом инфициране особе. Најчешћи пут преноса је било који облик сексуалног контакта. Око 40 типова ХПВ (од укупно 200) се преносе сексуалном активношћу. ХПВ инфекција је једна од најчешћих сексуално преносивих инфекција у свету и процењено је да се око 80% сексуално активних мушкараца и жена инфицира једним или више типова ХПВ у току живота.

У већини случајева ХПВ инфекција је асимптоматска тако да особа може пренети инфекцију другој особи, а да тога није ни свесна. У ретким случајевима, ХПВ се може пренети током порођаја са инфициране мајке на новорођенче. До сада није забележено да се ХПВ инфекција може пренети употребом заједничког тоалета. Болести повезане са ХПВ нису наследне – на ризик особе да се инфицира ХПВ не утиче генетска predisпозиција или породична историја болести.

КАКО СЕ МОЖЕ ИЗБЕЋИ ХПВ ИНФЕКЦИЈА?

Како је главни пут преноса ХПВ инфекције интимни контакт, једини сигуран начин да се у потпуности избегне ХПВ инфекција је да особа никада не постане сексуално активна. Чак и уколико особа има само једног сексуалног партнера, и даље постоји ризик од инфекције јер партнер може имати асимптоматску ХПВ инфекцију.

Кондом и даље остаје незаменљиво, али несавршено средство за заштиту од полно преносивих болести. Употреба кондома може смањити ризик од трансмисије ХПВ. Међутим, уколико кондом не покрива све делове инфициране коже, ова метода је само делимично ефикасна.

Најефикаснији и најбезбеднији начин заштите од компликација насталих ХПВ инфекцијом је **вакцинација**. Вакцинација се препоручује дечацима и

девојчицама пре него што постану сексуално активни. ХПВ вакцинација неће пружити заштиту од свих типова ХПВ, али ће заштити од најчешћих типова који узрокују гениталне брадавице (кондиломе) и различите типове карцинома. Зато се, и код вакцинисаних особа, као секундарна мера превенције препоручује редован скрининг и гинеколошки/уролошки прегледи.

ДА ЛИ ЈЕ ХПВ ИНФЕКЦИЈА ОПАСНА?

Да, ХПВ инфекција може бити опасна. У највећем броју случајева, инфекција траје 1-2 године и пролази спонтано. Међутим, најмање 1 од 10 ХПВ инфекција код мушкараца/жена може постати хронична и довести до развоја кондилома и преанцерогених лезија. Уколико се лезије не детектују и не уклоне на време, могу се развити у различите типове карцинома, од којих по учесталости највећи значај има карцином грлића материце. Поред тога, ХПВ се повезују и са карциномом вулве и вагине код жена, карциномом пениса код мушкараца и карциномом ануса и орофарингеалним карциномом и код мушкараца и код жена.

Карцином грлића материце се најчешће јавља код жена 15-20 година након инфекције. Може бити довољно свега 5-10 година да се развије карцином грлића материце код жена које су имунокомпромитоване или имају нелечену ХИВ инфекцију (инфекцију узроковану вирусом хумане имунодефицијенције).

ХПВ се повезује са више од 90% карцинома ануса и грлића материце, око 70% карцинома вулве и вагине, око 70% орофарингеалног карцинома и више од 60% карцинома пениса.

ШТА ЈЕ ХПВ ВАКЦИНА?

ХПВ вакцина је профилактичка (превентивна) вакцина и садржи вирусу сличне партикуле које имају протеин пореклом од вируса, али не садрже његов генетички материјал услед чега **нису инфективне**. Дакле, вакцина не садржи комплетну (инфективну) вирусну честицу, тако да се не може добити ХПВ инфекција услед вакцинације! Опонашајући вирус, вакцинацијом се индукује имунски систем да продукује заштитна антитела против ХПВ чиме се изграђује одбрамбени механизам који ће брзо реаговати да уништи прави вирус када дође до инфекције.

ЗАШТО СЕ ВАКЦИНИСАТИ ПРОТИВ ХПВ?

Вакцинацијом се постиже најбоља заштита од болести узрокованих ХПВ. Вакцинација дечака и девојчица помаже у контроли ширења инфекције. Дечаки и девојчице који се вакцинишу пре него што постану сексуално активни биће заштићени од најчешћих и опасних типова ХПВ и неће даље ширити вирус на друге. ХПВ вакцинација је вид превенције карцинома. Ипак, како ХПВ вакцинација не штити од свих канцерогених типова ХПВ, редовни скрининг и код мушкараца и код жена је веома важан - и за вакцинисане и за невакцинисане особе. У комбинацији, вакцинација и програми скрининга пружају поуздану заштиту од кондилома и ХПВ узрокованих карцинома.

Увек је боље спречавање ХПВ инфекције од каснијих покушаја лечења болести које она изазива. Светска здравствена организација (СЗО) истиче да би се свеобухватном вакцинацијом и адекватним мерама превенције, карцином грлића материце могао потпуно искоренити.

У КОМ УЗРАСТУ СЕ ПРЕПОРУЧУЈЕ ВАКЦИНАЦИЈА?

Вакцинација се препоручује адолесцентима и одраслим особама оба пола узраста од 9 година и старијима.

Код девојчица и дечака узраста од 9 до 14 година, вакцинација се спроводи у **две дозе** у виду интрамускуларне инјекције у делтоидну регију надлактице. Вакцинацијом деце узраста до 14 година постиже се најбољи имунски одговор. Препорука је да се прва доза вакцине прими између 11. и 12. године старости, идеално пре ступања у сексуалне односе и контакта са ХПВ, а друга доза у периоду између 6 и 12 месеци након прве дозе.

У категорији узраста старијих од 15 година, као и код имунокомпромитованих особа, вакцинација се примењује у **три дозе** (0-2-6 месеци).

Вакцинација мора бити комплетна (морају се примити све препоручене дозе) да би се постигла адекватна заштита.

Према Правилнику о имунизацији Републике Србије (РС), ХПВ вакцина се од 2019. године налази на листи препоручених вакцина, а од 2022. године Републички фонд за здравствено осигурање (РФЗО) РС, омогућио је да вакцина против ХПВ буде **бесплатна** за особе узраста од 9 до 19 година.

Особе старије од 26 година могу размотрити ХПВ вакцинацију и њене бенефите, али вакцинација може бити од мање користи јер је већи део популације већ био изложен ХПВ.

ДА ЛИ ЈЕ ВАКЦИНА ЕФИКАСНА ЗА НЕКОГА КО ЈЕ ВЕЋ СЕКСУАЛНО АКТИВАН?

Могућа је вакцинација особа које су сексуално активне, али ниво заштите који пружа вакцина зависи од претходног излагања вирусу. Заштита коју пружа вакцинација је највећа за ХПВ типове које вакцина садржи, а којима особа још увек није била изложена. Услед тога, код сексуално активних особа, вакцинација пружа делимичну заштиту и најбоље је вакцину примити пре ступања у сексуалне односе.

ГДЕ МОЖЕ ДА СЕ ПРИМИ ВАКЦИНА?

Вакцинација се спроводи деветовалентном вакцином (против 9 ХПВ типова) у домовима здравља. Разговарајте са фармацеутом и изабраним лекаром уколико имате било каквих недоумица о томе где се Ви или Ваше дете можете вакцинисати.

БЕЗБЕДНОСТ И ЕФИКАСНОСТ ВАКЦИНЕ?

Од 2006. године, када је одобрена прва ХПВ вакцина, преко 100 милиона дечака и девојчица је вакцинисано са више од 270 милиона доза ХПВ вакцине широм света. Више од 15 година мониторинга указује да су ХПВ вакцине веома безбедне и ефикасне.

Пријављене су ретке нежељене реакције и најчешће су биле реакције на месту примене инјекције и главобоља, које су обично биле благог до умереног интензитета. Синкопа (несвестица) се такође повезује са ХПВ вакцинацијом и чешће се јавља када се младе особе вакцинишу као група, на пример у школском окружењу. Сматра се да је несвестица психогеног порекла и да је последица стреса и анксиозности, а не саме вакцинације. Један од милион људи који примају вакцину могу доживети тешку алергијску реакцију (анафилактички шок), услед чега се препоручује да вакцинисана особа из предострожности остане у здравственој установи или месту примене вакцине најмање 15 минута.

Од увођења вакцинације, инфекција ХПВ типовима који узрокују већину карцинома и гениталних брадавица повезаних са ХПВ, опала је за 88% код тинејџерки и 81% код младих жена, док је развој преанцерогених лезија на грлићу материце опао за 40%.

СЗО сматра ХПВ вакцину изузетно безбедном.

Истраживања показују да ХПВ вакцина пружа ефикасну заштиту најмање десет година.

КО НЕ ТРЕБА ДА ПРИМИ ХПВ ВАКЦИНУ?

Особе које су у прошлости имале тешку алергијску реакцију на неку од компоненти ХПВ вакцине, на претходну дозу ХПВ вакцине и труднице. Међутим, након порођаја и у току дојења, жене се могу вакцинисати против ХПВ.

Уколико је особа у прошлости имала било какву алергијску реакцију, потребно је да о томе обавести здравственог радника, пре него што прими вакцину. Здравствени радник може дати савет да ли је претходна алергија битна за примену ХПВ вакцине.

ДА ЛИ ХПВ ВАКЦИНАЦИЈА УТИЧЕ НА ПЛОДНОСТ?

Не. ХПВ вакцинација не утиче на шансе девојчице или жене да затрудне, нити утиче на плодност дечака и мушкараца.

УКОЛИКО ОСОБА ВЕЋ ИМА ХПВ ИНФЕКЦИЈУ, ДА ЛИ МОЖЕ ДА СЕ ВАКЦИНИШЕ?

Препорука је да се особе са потврђеном ХПВ инфекцијом и/или абнормалним Папаниколау (Папа) тестом који може указивати на ХПВ инфекцију, вакцинишу против ХПВ. Вакцинацијом се особе могу заштити од високоризичних ХПВ типова којима нису инфициране, али вакцина не може довести до елиминације постојеће ХПВ инфекције из организма. ХПВ вакцина не може излечити ХПВ инфекцију која је већ присутна код особе у периоду примања вакцине, не може спречити прогресију болести, нити може излечити ХПВ узрокован карцином или абнормалности пре карцинома.

ХПВ ВАКЦИНАЦИЈА И ХИВ?

ХИВ позитивне особе су у већем ризику од ХПВ инфекције, ХПВ болести и ХПВ-посредованих карцинома, услед већ ослабљеног имунског система. ХИВ позитивне жене имају 5 пута већи ризик да развију карцином грлића материце у поређењу са ХИВ негативним женама. ХПВ вакцинација код пацијената са ХИВ инфекцијом је безбедна, али постигнут ниво заштите може бити значајно нижи. Свакако, ХПВ вакцинација се препоручује код ХИВ позитивних особа и мушкараца и жена са поремећајем имунског система до 26. године, уколико нису потпуно вакцинисани у млађем добу. Код имунокомпромитованих особа препоручују се **три дозе** ХПВ вакцине, без обзира на узраст када је вакцинација започета.



РЕФЕРЕНЦЕ

1. Global strategy to accelerate the elimination of cervical cancer as a public health problem. Geneva: World health Organization; 2020 (<https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/336583/9789240014107-eng.pdf>), datum pristupa: decembar, 2022.
2. Guidance for the development of evidence-based vaccine-related recommendations. Geneva: World health Organization (<https://www.who.int/publications/m/item/guidance-for-the-development-of-evidence-based-vaccine-related-recommendations>), datum pristupa: decembar, 2022.
3. Zizza A, Banchelli F, Guido M, Marotta C, Di Genaro F, Mazzucco W, Pistori V, D'Amico R. Efficacy and safety of human papillomavirus vaccination in HIV-infected patients: a systematic review and meta-analysis. Sci Rep. 2021 Mar 2;11(1):495-4.
4. Ministarstvo zdravlja Republike Srbije. Pravilnik o programu obavezne preporučenе imunizacije stanovništva protiv određenih zaraznih bolesti ("Sl. Glasnik", br. 65/2020).
5. Petrosky E, Bocchini JA Jr, Hariri S, Chesson H, Curtis CR, Saraiya M, Unger ER, Markowitz LE. Centers for Disease Control and Prevention (CDC). Use of 9-valent human papillomavirus (HPV) vaccine: updated HPV vaccination recommendations of the advisory committee on immunization practices. MMWR Morb Mortal Wkly Rep. 2015 Mar 27;64(11):300-4.
6. Strategic Advisory Group of Experts (SAGE) on Immunization (<https://www.who.int/groups/strategic-advisory-group-of-experts-on-immunization>), datum pristupa: decembar, 2022.
7. Falcão M, Castañon A, Ndlela B, Checchi M, Soldan K, Lopez-Bernal J, Ellis-Brookes L, Sasieni P. The effects of the national HPV vaccination programme in England, UK, on cervical cancer and grade 3 cervical intraepithelial neoplasia incidence: a register-based observational study. Lancet. 2021 Dec 4;398(10316):2084-2092.
8. <https://doh.wa.gov/sites/default/files/legacy/Documents/8200/348-602-HPV-HIV-Key-Points-en-L.pdf>, datum pristupa: decembar, 2022.
9. <https://www.cancer.gov/about-cancer/causes-prevention/risk/infectious-agents/hpv-vaccine-fact-sheet>, datum pristupa: decembar, 2022.
10. <https://www.cdc.gov/cancer/hpv/statistics/index.htm>, datum pristupa: decembar, 2022.
11. <https://www.cdc.gov/hpv/parents/vaccine-for-hpv.html>, datum pristupa: decembar, 2022.
12. https://www.euro.who.int/_data/assets/pdf_file/0009/356841/Q-and-A_HPV_Parents_EN.pdf, datum pristupa: decembar, 2022.
13. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/cervical-cancer>, datum pristupa: decembar, 2022.
14. Human papillomavirus vaccines: WHO position paper, December 2022. Weekly Epidemiological Record No 50, 2022, 97, 645-657.
15. WHO position paper process. Geneva: World health Organization; 2020 (<https://www.who.int/publications/m/item/who-position-paper-process>), datum pristupa: decembar, 2022.
16. WHO vaccine position papers. Geneva: World health Organization (www.who.int/teams/immunization-vaccines-and-biologicals/policies/position-papers), datum pristupa: decembar, 2022.